

Kredi Sistemi ve Ortaklık Sistemi

Ödenemeyen borçlar insanları, alacaklıların kulu ve kölesi yapar. Allah'tan başkasına kul olmayı en büyük suç sayan İslam'ın, kredi sistemini kabul etmesi düşünülemez.

kh Biriktirilen paraya tasarruf denir. Kredi sistemi, tasarrufları faizli borç olarak toplayıp üçüncü şahıslara faizli borç verme sistemidir. Çağdaş ekonomiler bunu, sermaye oluşturmanın temel yolu olarak görürler. Bugün bu işi bankalar yürütür.

Daha sonra 110 lira almak üzere 100 lira vermek, yani faizli borç vermek ekonomik faaliyet değildir. Ekonomik faaliyet, iş kurmakla başlayıp üretilen mal ve hizmetin satılmasına kadar devam eden sayısız emektir. Bu faaliyetin, borçlanma süresi içinde sonuçlanması da kârla sonuçlanması da garanti edilemez. Bu sebeple faiz yükü, ekonomik faaliyetin başarısını ciddi anlamda engeller.

Ortaklık sistemi tasarrufları ortaklık yoluyla toplayıp ihtiyaç duyulan sermayeyi oluşturma sistemidir. Hiçbir ortağa kâr garantisi verilemez. Sermayeyi kullanma süresi, yapılacak faaliyetin süresine bağlıdır. Ortaklar, oluşacak kâr da zarar da paylaşacağı için hepsi, başarıya odaklanır.

A- KREDİ SİSTEMİ

Kredi sistemi, faizli borca dayalı sistemdir. Para ne yenir ne içilir ne de giyilir; ama kimin eline geçerse onun ihtiyacını karşılayanın vasıtası olur. Bu da parayı, damardaki kan gibi yapar. Hiçbir hücre kanı tüketemez ama ihtiyaç duyduğu her şeyi ona getiren ve oluşan atıkları alıp götüren kandır. Kan olmadan hiçbir hücre hayatta kalamaz. Kanı üreten kemik iliği, yöneten de kalptir. Kalbin temel görevi, kan dolaşımını iyi yönetmektir.

Kredi sisteminde parayı üreten de yöneten de bankalardır. Her ülkede yürürlükte olan yasalara göre parayı devletin dışında kimse üretemez. Mesela Türkiye'de sahte para üreten, 5237 Sayılı TCK'nın 197. maddesine göre iki yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ama kredi sistemi, paranın dayanılmaz cazibesini kullanarak düzeni bozmayı başarmış ve paranın üretimini de yönetimini de tekeline almıştır. Artık hiçbir ülke, yasalarını onlara uygulayamamaktadır.

Bankalar, merkez bankalarının ürettiği paradan kasalarına giren belli miktarı, pek çok farklı kişiye sanal sistemler üzerinden borç olarak vermekte, böylece kredi sistemi sayesinde paralarının miktarını katlamakta ve inanılmaz boyutlara çıkarmaktadır. Bu yüzden, mal - para dengesini bozmakta ve enflasyona sebep olmaktadır. 2021 yılı Eylül ayı istatistiklerine göre T.C. Merkez Bankasının dolaşıma çıkardığı toplam para 227 milyar, bunun bankaların kasasında olan kısmı ise 16 milyar liraydı. Ama bankaların, kredi sistemi sayesinde üreterek kullandıkları kredi toplamı 3 trilyon 905 milyara çıkmıştı. Türkiye'nin 2022 yılı için teklif edilen bütçesi 1 trilyon 751 milyar lira idi.

Devletin hiçbir sorumluluğunu üstlenmeyen ama bütçenin iki katından fazla paraya hükmeden bankalar varken ülkede kontrolün kimin elinde olduğunu düşünmek gerekir.

KREDİ SİSTEMİNİN TARİHİ

Rivayete göre İngiltere Kralı I. Charles, 1640 tarihinde Londra kalesindeki darphanede bulunan ve tüccarlara ait olan kıymetli madenlere ve taşlara zorla el koyunca bankerler, özel kasalar yaptırarak tüccarların ve soylu kişilerin kendilerine emanet bıraktıkları altın ve gümüşü kendi varlıklarıyla birlikte saklamaya başlamışlardı. Emanet külçe veya sikke bırakanlardan bazısına, hamiline yazılı makbuz vermişler, bazısına da hesap açmışlar ve yazılı talimat verdiği takdirde bu hesaptan onun adına ödeme yapmayı kabul etmişlerdi. Hesap sahibinin talimatı bir çek görevi görüyordu. Hamiline yazılı bu çekler ve makbuzlar piyasada para gibi kullanılmaya başlandı. Hatta bir kısım iş adamları bu çek ve makbuzlara daha çok güveniyor ve onları nakitlere tercih ediyorlardı. Çünkü altın ve gümüşün ağırlık ve ayan çok önemlidir. Bankerler bu konularda uzman olduklarından onlarda bulunan paranın ağırlık ve ayana güvenilirirdi.

Devletin hiçbir sorumluluğunu üstlenmeyen ama bütçenin iki katından fazla paraya hükmeden bankalar varken ülkede kontrolün kimin elinde olduğunu düşünmek gerekir.

Bankerler, altın ve gümüşlerin fazla talep edilmediğini, çek ve makbuzların tercih edildiğini fırsat bilmişler ve ellerindeki altın ve gümüşlerin, nakit talebini karşılayacak kadar olmasına dikkat ederek kredi isteyenlere hamiline yazılı makbuz vermeye veya çek yazabilecekleri birer cari hesap açmaya başlamışlardı. Böylece verdikleri kredi, ellerindeki altın ve gümüş stoğunun birkaç katına çıkmış, piyasayı bu çek ve makbuzlar sarmıştı.

Kasalarına giren her altının, kendilerine birkaç kat kredi açma imkânı sağlaması, bankerleri yeni mevduat aramaya sevk etmişti. Normalde emanet bırakılan altınlardan dolayı koruma ücreti almaları gerekirken, mevduat sahiplerine %6 faiz ödemeye başlamışlar ve daha fazla mevduat gelmesini sağlamaya çalışmışlardı. Mevduata ödedikleri faizle krediden aldıkları faizin birbirine yakın denecek kadar az olmasına rağmen bunların zenginliklerinin nasıl arttığını birçok kimse anlayamamıştı¹.

Bankerlerin sırnı keşfeden İngilizler, 1694'te Merkez Bankasını kurdu ve hazinelerindeki altına karşılık olduğunu söyleyip çok miktarda Sterlin basarak dünyada ekonominin lideri oldular. Hazinelerinde yeterli miktarda altının olmadığı ancak 250 sene sonra anlaşıldı ve Sterlinin saltanatı sarsıldı. Onun yerini 1944'te Amerikan Doları aldı. Doları altınla değiştirenler yüzünden, hazinelerindeki altının azaldığını gören Başkan Nixon, 1971'de Doların altına çevrilebilirliğine son verdi. Artık hiçbir kâğıt paranın gerçek değeri, hurda değerinden fazla değildir.

İnternetin keşfi sayesinde paranın yerini kredi kartlarının alması ve EFT'nin yani elektronik fon transferinin yapılabilmesi ile bilgisayarlarda kayıtlı rakamlardan başka bir varlığı olmayan paralar üretilip kredi olarak verilmeye başlandı. Böylece sömürü inanılmaz boyutlara ulaştı.

The Economist'in 2014 yılında ülkelerin dış borçları ile ilgili olarak milyar dolar üzerinden yayınladığı bazı rakamları aktaralım²:

1 Feridun Ergin, Kredi Sistemi, İst. 1980, s. 9-10.

2 The Economist'in Rakamlarla Dünya Cep Rehberi, Çeviren İlhan

Çin.....	959,5
Rusya.....	599,1
Brezilya.....	556,9
Hindistan.....	463,2
Türkiye.....	408,2
Güney Kore.....	370,4
Endonezya.....	293,4
Malezya.....	210,8
Birleşik Arap Emirliği.....	192,5
Suudi Arabistan.....	166,1
Katar.....	137,4
İsrail.....	96,2
Kuveyt.....	35,3

The Economist'in raporunda "Köklü geçmişe sahip gelişmiş ülkeler hariç tutulmuştur." ifadesi yer almaktadır. Hariç tutulan ülkelere ABD'nin, o tarihteki başkanı olan Trump'ın ifadesine göre Amerika'nın borcu 19 trilyon dolardır³. Bu rakam, listede yer alan ülkelerin borçlarının toplamının iki katından fazladır.

Bankalar, hakim oldukları kredi sistemi sayesinde, ülkeleri en zor anlarında yalnız bırakıp perişan edebilirler. Osmanlıların son döneminde, Fransız ve İngiliz ortaklığı ile faaliyetlerini yürüten ve 1863'te merkez bankası niteliği kazanan Osmanlı Bankası (Bank-ı Osmanî), Birinci Dünya Savaşı sırasında devletin avansı ve banknot ihraç isteğini geri çevirmiş ve Osmanlıyı ciddi sıkıntılara sokmuştu.

İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'de, Türkiye için basılan banknotları getiren geminin Pire Limanı'nda battığı, onları basan matbaanın da Londra'ya yapılan bir hava saldırısında zarar gördüğü iddiası ile Türki-

Demiriz, İstanbul 2017, s. 40-41.

3 <http://www.ensonhaber.com/katar-krizinin-perde-arkasi-trumpin-korfez-plan.html>

ye'ye para gönderilmemiş⁴ ve halkımız, görülmemiş bir kıtlığın içine sokulmuştu.

Kredi sisteminin sebep olduğu enflasyon, hayallerin ötesindedir. 1926'da Türkiye'de 1 lira, 7.36 gr. ağırlığının-
daki 1 altın lira değerindeydi.⁵ 18 Aralık 2021 günü bir Cumhuriyet altını 6.344 liraya çıktı. 2005 yılında para-
dan silinen altı sifir da ilave edince 1926'da bir liraya alınan bir şeyin fiyatı, 18 Aralık 2021'de, 6.344.000.000 (altı milyar üçyüz kırk dört milyon) liraya çıkmış olur.

Yeterli sermayesi olmadığı için faizli borç alanlar, paralarının bir kısmını finansal kesime vermeyi taahhüt etmiş olurlar. Borcu zamanında ödeyemezlerse her şeylerini kaybedebilirler.

Kredi ile iş yapanlar, ödeyecekleri faizi maliyetlerine yansıtmak zorundadırlar. Buna finansman maliyeti denir. Üretimden pazarlamaya kadar her safhada fiyatlara eklenen finansman maliyeti, kartopunun büyümesi gibi fiyatları sürekli yükseltir. Fiyatlar artarken

4 <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Banknotlarla+ilgili+Genel+Bilgiler>

5 İbrahim ve Cevriye Artuk, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirindeki İslâmî Sikkeler Kataloğu, İstanbul, 1970, c. II, s. 749.

Kredi ile iş yapanlar, ödeyecekleri faizi maliyetlerine yansıtmak zorundadırlar. Buna finansman maliyeti denir. Üretimden pazarlamaya kadar her safhada fiyatlara eklenen finansman maliyeti, kartopunun büyümesi gibi fiyatları sürekli yükseltir. Fiyatlar artarken dar ve sabit gelirlilerin serveti hızlı bir biçimde erir. Bazı iş yerleri kapanır ve bazı kimseler işsiz kalırlar.

dar ve sabit gelirlilerin serveti hızlı bir biçimde erir. Bazı iş yerleri kapanır ve bazı kimseler işsiz kalırlar.

B- ORTAKLIK SİSTEMİ

Ortaklık sistemi, ihtiyaç duyulan mal ve hizmeti üretmek için sermayeleri ve emekleri birleştirerek kurulan sistemdir. Bu sistemde kâr da zarar da ortaklar arasında paylaşıldığı için herkes başanya odaklanır. Fiyatlar, üretim ile ihtiyaçlar arasındaki dengeye göre oluşur.

Bankalar, hakim oldukları kredi sistemi sayesinde, ülkeleri en zor anlarında yalnız bırakıp perişan edebilirler. Osmanlıların son döneminde, Fransız ve İngiliz ortaklığı ile faaliyetlerini yürüten merkez bankası niteliğindeki Osmanlı Bankası, Birinci Dünya Savaşı sırasında devletin avans ve banknot ihraç isteğini geri çevirmiş ve Osmanlıyı ciddi sıkıntılara sokmuştu.

Buna arz - talep dengesi denir. Mal ve hizmet üretimi yeterli boyutta olmazsa fiyatlar artar. Bu da yeni ortaklıkların kurulup üretimin artırılmasının en büyük teşvikçisi olur.

Para; mal ve hizmet akışını sağladığı için ekonominin ana direğidir. O, vücuttaki kan gibi sürekli dolaşımında olmalıdır. Dolaşan kan nasıl hücrelere oksijen ve gıda taşırsa para da insanlara mal ve hizmet taşır. Para dolaşmaz ya da gereğinden az dolaşırsa mal ve hizmetler zayı olur; ticaret durur, açlık ve sefalet başlar.

Ortaklık sisteminde sermayeye ödenmesi gereken bir bedel yoktur. Tasarruftan gelir elde etmenin tek yolu onunla iş görmek veya bir ortaklığa katılmaktır. Paranın her hareketi, toplumun bir çok sıkıntısını giderir. Mal ve hizmet üretimine, o üretimde çalışacak kişilerin iş bulmalarına, onları tüketicilere ulaştıracak araçların harekete geçmesine ve toplumun bütün kesimlerinin, üretilen mal ve hizmetlerden yararlanmasına yol açar ve büyük bir çarpan etkisi yapar.

Ortaklık sistemi ekonomik hayata hâkim olursa ne

faizin doğurduğu fırsat maliyeti ne de sebep olduğu enflasyon olur. Fiyatlar, kendi tabii seyri içinde bazen artar, bazen azalır. Sermaye sahipleri, ortaklarıyla birlikte büyür veya küçülürler.

C- KREDİ VE ORTAKLIK SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Kredi sistemi, tasarruf sahiplerini etkisiz hâle getirir. Onlar, faiz geliri elde edeceklerinden emin olarak bankaya yatırdıkları paralarının tasarrufuyla ilgilen-

meyi kesip alacakları faize odaklanır, böylece pasif hale gelir ve donuklaşırlar. Yapabilecekleri tek şey bir iş yerinde çalışmak olur. Alacakları maaş belli olduğu için iş yerinin gidişatı da onları ilgilendirmez. Bankalar, para miktarını artırdıkça bunların tasarrufları erir ve maaşları yetmemeye başlar. Büyük kitleyi oluşturan bu insanlar, kendi içlerine kapalı ve geçim derdi ile uğraşan kişiler haline gelirler. Sonunda mutsuz ve umutsuz halk kitleleri ortaya çıkar.

Ortaklık sisteminde tasarruf sahipleri, ortaklarıyla birlikte büyüdüğü veya küçüldüğü için onlar, ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmelere karşı duyarlı olurlar. Bu sistemde, kimsenin kimseye yük olmadığı ve herkesin, işin bir ucundan tutma zorunluluğunu hissettiği serbest iş ortamı gelişir. Ekonomik ve sosyal gerginlikler azalır, verimlilik artar. İş sahipleri toplumun güvenini kazanmak için gayret göstermek zorunda kalırlar. Böylece bir huzur ve güven ortamı doğar. Sistem, mantığına göre işlerse, çağdaş toplumlarda rastlanan ölçüde çalışma hayatı problemleri de yaşanmaz.

Ortaklık sisteminin olmazsa olmazı, güven ve tatmin ortamıdır. Yerli - yabancı herkes piyasaya güvenle girmeli ve orada tatmin olmalıdır. Allah Teala şöyle buyurur:

“Allah, güven ve tatmin içinde olan, rızık her yerden bol bol gelen bir kenti örnek verir. Oramın halkı, Allah’ın nimetlerine nankörlük etti. Allah da yaptıklarına karşılık onlara, açlık ve korkuya düşme sıkıntısı çektirdi.” (Nahl 16/112)

Mal ve hizmet fiyatları, arz ve talep dengesine göre serbestçe oluşmalıdır. Buna aykırı tavırlar, sosyal intihar olur. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“Ey inanıp güvenenler! Mallarınızı aranızda batıl⁶ yolla yemeyin! Sadece karşılıklı rızaya da-

6 Batıl yolla mal yemek şu şekillerde olur: Ölçüde ve tartıda eksiltme yapmak (Mutaffifin 83/1-3, İsra 17/35), faiz yemek (Bakara 2/275, 278-279, Al-i İmran 3/130), kumar ve şans oyunları (Bakara 2/219, Maide 5/90-91), gasp (Kehf 18/79), hırsızlık (Maide 5/38), yetim malı yemek (Nisa 4/2, 6,10), boşadığı hanıma verdiği bir şeyi geri almak (Bakara 2/229, Nisa 4/20-21), başkasının malını yemek için

yalı ticaretle yiyebilirsiniz. Kendi kendinizi öldürmeyin; Allah size karşı çok merhametlidir.

Kim bunu, sınırı aşarak ve yanlışla saparak yaparsa ilerisinde onu bir ateşe sokacağız. Bu, Allah’a göre kolaydır.” (Nisa 4/29-30)

D- ÖRNEK EKONOMİK SİSTEM

Bir zamanlar Medine’de fiyatlar yükselmiş, halk Nebimizden narh koymasını yani en fazla kaçta satılabileceğini belirlemesini istemişti. Nebimiz aleyhisselam onlara şöyle demişti:

“Fiyatları belirleyen, daraltan, genişleten ve rızık veren Allah’tır. Benim asıl istediğim, sizden birinizin kanı ve malı konusundaki bir haksızlıktan dolayı benden bir talebi olmadan Rabbime kavuşmaktır” (Tirmizi, Büyü, 73).

Bu sözün açılımı şudur: Fiyatlar, Allah’ın, ayetlerle koyduğu kurallara göre oluşur. Buna aykırı her müdahale zulümdür.

Devletin müdahalesi, güven ve tatmin ortamının kalkmasına, piyasaya daha az mal gelmesine, kıtlık ve karborsaya yol açar. Serbest piyasada fiyatların artması, ucuzluğun en iyi habercisidir. Çünkü fiyatların arttığını duyan herkes oraya mal getirir ve kısa sürede bolluk ve ucuzluk başlar.

Osmanlı İmparatorluğu’nda 19. asra kadar mevcut

yetkililere rüşvet vermek (Bakara 2/188), ayetleri gizlemek (Bakara 2/174) ve din istismarı (Tevbe 9/34).

hukuki sistem, ticaret için tam bir güven ve tatmin ortamı oluşturmuştu. Yirmi yıl kadar Osmanlı İstanbul mahkemelerinin arşivi olan Şer'îye Sicilleri Arşivi'ni yönettim ve "İslam Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması)" başlıklı doktoramı orada hazırladım. Osmanlı'da devlet-millet ayrımı olmadığını gördüm. Vatandaş hem polis hem jandarma hem savcı hem de bir müfettiş gibi davranıyor, padişaha varınca kadar bütün kurum ve kuruluşları denetleyebiliyordu. Gizli soruşturma diye bir şey yoktu. Yargının her safhasının halka açık olması zorunlu olduğundan, mahkemelerin kararları halkı tatmin ediyor ve kimse huzuru bozacak bir işe cesaret edemiyordu. Geciken yargı zulüm sayıldığından dava, açıldığı gün karara bağlanırdı. Üç günden fazla süren dava bulmak hemen hemen imkânsızdı. İstanbul Mahkemesinde bir yıl boyunca açılan ceza davalarının sayısı bir elin parmaklarını geçmiyordu. Onların tamamına yakını da kabahat türü şeylerdi. Dava azlığından dolayı mahkemeler noterlik görevi de görüyorlardı.

Osmanlı'da vatandaşlar sosyal hizmetlerde de etkiliydi. Camiler 24 saat açık olur, kurulan aşevleri ve yardım kurumları, ihtiyaç sahiplerine hizmet verirdi. Her mahallede avanz sandıkları olur, mahalledeki fakirlerin ihtiyaçları oradan karşılanırdı.

19. asırda her şey bozuldu. Yargıya ve devlete güven kalmadı, sosyal hizmetler ciddi anlamda aksadı. Kredi sisteminin de acımasız bir şekilde uygulanmasıyla koskoca devlet tarihe karıştı⁷.

SONUÇ

Görüldüğü gibi kredi sistemi, para miktarını hayal edilemez boyutlara çıkararak talebi körüklemekte ve fiyat artışına yol açmaktadır. Buna, topluma yüklenen faiz yükü de katılınca fiyatlar ciddi anlamda artmaktadır. Para miktarındaki artışa paralel olarak üretimi artırma imkânı olsa, paradaki artış fiyatları etkilemez. Para üretirken bilgisayar ekranına bazı rakamları yazmak

yeterli olur ama mal üretmek kolay değildir. Onun için hammadde, mamul ve yan mamul maddelerin, üretim tesislerinin ve çalışanların olması gerekir. Bunların hepsi olsa bile üretim ancak belli bir süre içinde yapılabilir. Bu sebeple kredi sisteminde, mal ve hizmet üretimini ne kadar artırırsanız artırırsanız, para miktarındaki artışa yetişemezsiniz. Faizlerin fiyatlara eklenmesi de rekabeti ciddi anlamda zorlaştırır.

Din (الدين) kelimesi, borç anlamına gelen deyn (دين) kökündendir. Din, Allah'a olan borcu, deyn insanlara olan borcu ifade eder. Doğru din, kulluğun sadece Allah'a yapıldığı, başkalarına asla yapılmadığı dindir. Ödenemeyen borçlar ise insanları, alacaklıların kulu ve kölesi yapar. Allah'tan başkasına kul olmayı en büyük suç sayan İslam'ın, kredi sisteminin kabul etmesi düşünülemez. Şu âyetler, bu sistemi kabul edenlerin Allah ve Resulü ile savaş halinde olduğunu bildirmektedir:

"Ey inanıp güvenenler! Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakının! Ona gerçekten güveniyorsanız, kalan faiz alacaklarınızdan vazgeçin!"

Eğer vazgeçmezseniz, Allah ve resulü tarafından açılmış bir savaşın içinde olduğunuzu bilin. Tövbe ederseniz /dönüş yaparsanız ana mallarınız sizindir; ne haksızlık eder ne de haksızlığa uğrarsınız.

Borçlu darlık içindeyse rahata çıkıncaya kadar beklemek gerekir. Alacağınızı sadakaya / zekâta⁸ saymanız, sizin için daha hayırlıdır. Bunu bir bilseydiniz!

Öyle bir günden sakının ki o gün Allah'ın huzuruna çıkarılacaksınız. Sonra herkese kazandığı tam olarak verilecek ve kimseye haksızlık yapılmayacaktır." (Bakara 2/278-281)

Nebîimizin şu duasıyla konuyu bitirelim:

"Allah'ım! Borca batmaktan, düşmana yenik düşmekten ve düşmanları sevindirmekten sana sığınırım⁹."

8 Borçlular, sadaka yani zekat verilen sekiz sınıfın içinde olduğu için (Tevbe 9/60) bu ayet, zor durumda olan borçlunun borcunun sadakaya yani zekata sayılabileceğini gösterir.

9 Nesâî, İstîâze 31.

7 Osmanlı'nın son döneminde uygulanan para sistemin kısa bir özeti için bkz. Abdulaziz Bayındır, Ticaret ve Faiz, İstanbul 2016, s. 145-149.